Knjižnica
sp
MLADIKA 1975/76
373.5(497.4 Ljubljana)
000004444,1
COBISS
GIMNAZIJA LEDINA

1975/76/1

MLADIKA

GLASILO DIJAKOV GIMNAZIJE

Dragi bralci!

Naša Mladika je zopet pred nami. Ob novi številki ne bomo tarnali in se opravičevali, ampak želimo glasilu pravo rast. Verjetno ga boste veseli, saj boste ob njem začutili potrebo po pisanju, izpovedovanju in ustvarjanju.

V letošnjem šolskem letu bo izšlo pet številk Mladike.

V glasilu bo poleg literarnih prispevkov še vrsta novih rubrik, ki zadevajo življenje in delo na šoli, kar vas bo razveselilo in spodbudilo k pisanju.

Nekoliko bomo pisali tudi o glasbi. V vsaki številki bomo ocenjevali plošče, seznanili se bomo z glasbeno zgodovino 20. stoletja, od leta 1956 do leta 1974. Poročali bomo z glasbenih koncertov in jih poskušali približati vam, dragi bralci.

Pisali bomo tudi o pesnikih, v tretji številki pa bomo imeli kratek klepet z disco jockeyem v disco clubu Šiška. Pripravljamo pa tudi nekaj presenečenj, ki jih še ne izdamo.

K sodelovanju vabimo tudi dijake, ki imajo likovne sposobnosti, saj hočemo naše glasilo obogatiti s čim več kvalitetnimi ilustracijami.

Prosimo, da številke skrbno preberete, jih kritično ocenite in nam posredujete svoje mnenje. Vaše pripombe bomo upoštevali že v naslednji številki.

UREDNIŠTVO

043829
Gimnazija Ledina - knjižnica
Molj 2 0

Iz temin zgodovine v preteče strmine
smo se bili udar na udar
in tako zmagujoče bomo tudi v bodoče
previhrali slednji vihar

Matej Bor

MLADIKA

Posvečena 30 letnici revolucije

Izdaja: Gimnazija pedagoške smeri v Ljubljani
Tiska: Partizanska knjiga, Ljubljana 1975

KAZALO:

1. Nastanek in razvoj lista "Mlada Slovenija" - glasila Mlade OF in "Mladine" - glasila ZSM v obdobju 1941 - 1945.

   Gradivo so pripravili in obdelali učenci Ljubica Gubanc, Ivica Perko, Mirjana Mavrin in Lojze Tršan; mentorsko delo je opravil profesor Branko Špacapan.

2. Izbor nagrajenih nalog na temo ob 30 letnici naše revolucije

MLADA SLOVENIJA

Glasilo Mladinske Osvobodilne fronte Slovenskega naroda

Letc I., štev. 1.-2. *November 1941* *Cena 50 c.*

TOVARIŠI MLADI !

Izvršni odbor Osvobodilne Fronte je z največjim zadoščenjem sprejel vest,da se je mladina s tolikšno vnemo in vero priključila Osvobodilni fronti in da se je osnovala mlada O.F.V tem vidimo jamstvo za bodočnost in zdravje slovenskega naroda.V osvobodilni fronti so združeni vsi zavedni in borbeni Slovenci,zato spada vanjo tudi mladina.Pozdravljamo vas v naših vrstah,vas pozivamo k svetemu delu za veliki smoter vsega slovenskega hotenja v sedanjosti in preteklosti,hotenja,ki je osvoboditev in združitev vseh Slovencev v eno in edino narodno telo na celotnem slovenskem ozemlju.Hkratu pa vas svarimo pred rovarjenjem tistih,ki v skrbi za svojo nekdanjo oblast skušajo med Slovence zasejati neslogo,ovirati delo Osvobodilne fronte.Ter se celo vežejo z našimi okupatorji in sovražniki.

Živela strnjena osvobodilna volja slovenskega naroda !Živela mlada OF.

I.O.O.F.

SLOVENSKI ML DINI!

Svetovni pokolj nas je udaril kakor redek teri drug narod: našo zemljo je tik ob osrčju razkl l in pehlin v žrelo trem sovražnikom.Po Prekmurju, kom j dve des tletji spojenim z nami,divja madžarski plačenec z barbarsko krutostjo muči in obeša naše najboljše ljudi,skuša jo preseku ti ožilje,ki sp je prekmursko ljudst o z našim organizmom.Koroško,Štajersko,Gorenjsko pustoši nemški nacistični stroj - brezdušno, brezglavo, kot zamore to le pobesnela zver. Dolenjske in Notr njske z Ljubljano so se polastili italij nski fašistični roparji,ki so nam s svojim premišljenim raznarodovalnim delom v marsičem opasnejši od odkritih uničevalcev. Svoje grabežljive kremplje so le krutek č s medlo skrivali z velikodušnimi obljubami, papirnatimi d jstvami in pretnjami.Danes pa se poslužujejo najokrutnejših sredstev,d bi nas uničili in nam ugrabili najdražje,kar imamo, mladino, našo kri in bodočnost.

Majhen narod smo,toda žadn moč je v nas,d smo se znali ohraniti kljub stoletnemu sovražnemu pritisku na tako izpostavljenih tleh.Vsoje nam je dovajalo svežih sokov z zemlje,ki smo v njej zakoreninjeni in mladina s svojo odpornostjo,borbenostjo - svojo vero v življenje.

Danes preti našemu organizmu hujša nevarnost kakor kdaj koli: fašizem in n cizem si hočeta prilastiti oboje - zemljo in mladino.

Kako se ohraniti, kako se rešiti?

Ohraniti se nam bo mogoče le,če bomo tesno povezani med seboj,tako tesno,da bomo neprestano čutili utripe lastnega srca,lastne zavesti,ki ne bo dopuščal tujega strupa v naše ožilje.Vse,kar nas razdvaja,morajo odpraviti.Socialne,politične,svetovno nazorske razlike ne smejo biti sredstvo za razkrajanje,kajti premostiti jih mora vsa združujoča zavest skupne usode,skupne odgovornosti in skupne borbe za osvoboditev in združenje vseh Slovencev. To je program,v katerem so se združili vsi pošteni Slovenci v Osvobodilno fronto,ki je danes močna in neprem.ljiva sila. Mi mladi pa moramo še tesneje v objem.Mi danes ne smemo biti v različnih taborih,ne smemo biti samo vsot r različnih skupin,marveč enotna fronta mlade generacije,ki gre smelo v boj in v novo življenje.Le združeni se bomo lahko izognili vsem pastem,ki nam jih nastavlja sovražnik,le enotni bomo nudili odpor,kakršnega danes narod terja od nas.

Bodimo neuklonljivi,borbeni in smeli! Bodimo ponosni in ne dopuščajmo, da bi samo drugi kovali za nas in našo svobodo. Kot vzor nam bodo naši mladi tovariši partizani,ki že danes pod najtežjimi okolnostmi polagajo temelje naši svobodi.Pohitimo v njihove vrste,da tako ojačimo njihovo borbeno in udarno moč,da bomo skupno z našimi srbskimi in hrvaškimi brati

NASTANEK IN RAZVOJ LISTA "MLADA SLOVENIJA" - GLASILA MLADE OF IN "MLADINE" - GLASILA ZSM V OBDOBJU NOB 1941 - 1945

V Sloveniji so bile posebne okoliščine za začetek NOB, s tem pa tudi za delovanje mladine v osvobodilnih vrstah. Okupator je uporabljal različne oblike terorja. V italijanskem delu Slovenije (LP) tako skojevci kot tudi druga mladina niso bili izpostavljani hujšemu terorju. Kljub temu je SKOJ takoj po okupaciji pričel ustanavljati nove organizacije tam, kjer jih pred vojno ni bilo (Notranjska). Že od vsega začetka je vodstvo SKOJ pozivalo vso mladino na boj proti okupatorju (proglas CK SKOJ mladi generaciji Jugoslavije - junij 1941, citat Branko Kovačević - Omladina Jugoslavije u 1941 godini - str.133). Na nemškem zasedbenem ozemlju Slovenije je CK SKOJ pozival mlade slovenske komuniste, da se upro raznarodovanju in germanizaciji in da skupaj z ljudstvom organizirajo narodno obrambno fronto. Konec avgusta 1941 je CK SKOJ poslal pokrajinskim komitejem SKOJ direktivo o ustanavljanju enotne fronte proti okupatorju med mladino, v katerem je med drugim rečeno tudi to: "Naša vodstva ... morajo takoj stopiti v stik s predstavniki ostalih mladinskih organizacij in skupin v svoji pokrajini in v mestu. Cilj teh razgovorov je oblikovanje enotne mladinske fronte proti okupatorju." (B.K. str. 348)

Na osnovi teh navodil je že poleti in jeseni 1941 SKOJ začel zbirati okrog sebe mladino tudi iz drugih organizacij, ne glede na njihovo politično in versko pripadnost. Osnovno izhodišče za povezovanje je bila njihova protifašistična usmerjenost.

V Sloveniji je SKOJ že pred vojno sodeloval z naprednimi gibanji v okviru legalnih političnih strank in skupin (Sokoli in Zveza kmečkih fantov in deklet). Zlasti je bila ta zveza vidna na ljubljanski univerzi, kjer so sodelovala napredna študentska društva, zato oktobra 1941 ni bilo težko ustanoviti protifašistične fronte mladih pod imenom Mladinska OF, ki jo je ustanovil IOOF. V nasprotju od drugih jugoslovanskih pokrajin je pričela v Sloveniji nastajati enotna osvobodilna mladinska organizacija, na osnovi sodelovanja med predstavniki mladine iz različnih skupin in organizacij. (Razgovor s tov. Mitjo Vošnjakom.) Slovenski Poročevalec je v svoji številki z dne 24.oktobra pojasnil njen nastanek: "Mladina je narodova bodočnost, vsenarodno osvobodilno gibanje, ki ne bi znalo zajeti mladine, bi ostalo na polovici poti ..." S tem je bila poudarjena pomembna vloga mladine v osvobodilnem boju.

"Mladinska OF" je novembra 1941 začela izdajati svoje glasilo "Mlada Slovenija". Urejala jo je Lidija Šentjurc. Že v tretji številki, dne 3. decembra 1941, je "Mlada Slovenija" objavila borbeni program "Mladinske OF", v katerem so podane glavne naloge organizacije kot pomoč pri mobilizaciji slovenske mladine za partizane, boj proti sovražni propagandi, zbiranje orožja, razpečavanje letakov, organizacija sanitetnih tečajev, bojkot vseh kulturnih, športnih in drugih prireditev, ki jih organizira okupator, itd. (Članek "Naloge "Mladinske OF", "Mlada Slovenija", št.3, ponatis - zbirka "Mlada Slovenija" - "Mladina" 1941-43, MK 1946)

List je izhajal kot priloga Slovenskega poročevalca do oktobra 1942. Izšlo je 23 številk lista, zadnja kot posebna izdaja 30. oktobra 1942. V letu dni je izšla v listu vrsta člankov, ki so pozivali mladino in vse Slovence v boj proti okupatorju, odkrivali izdajstvo slovenske buržoazije, opisovali borbo in življenje partizanov, objavljali spominske članke v čast padlim borcem in talcem (Slavku Šlandru). Članki so tudi opisovali okupatorjevo nasilje nad našim ljudstvom. V tretji in četrti številki drugega letnika 10. februarja 1942 je list objavil znamenito Kajuhovo "Našo pesem". Številni članki so zbujali ljubezen do SZ in spoštovanje do njenega junaškega boja proti fašizmu. V šesti številki drugega letnika je "Mlada Slovenija" pričela objavljati imena slovenskih izdajalcev, visokošolcev, ki so se vpisali v fašistično univerzitetno organizacijo. Posebni članki so namenjeni proslavam pomembnih političnih in kulturnih obletnic (8.februar, 8.marec, 1.maj). List je seznanjal slovensko mladino tudi z bojem drugih jugoslovanskih in evropskih narodov, zlasti sovjetske mladine. "Mlado Slovenijo" so tiskali v "Ciklostilni tehniki" v Ljubljani, nato v "Novomeški tehniki" in nazadnje v tiskarni "Urška 14".

Spomladi in poleti 1942 je narodnoosvobodilno gibanje in s tem tudi mladinsko gibanje doživljalo hude udarce, ki so jih povzročili velike italijanske racije v Ljubljani in ljubljanski pokrajini. Tisoče mladih ljudi so odpeljali v internacijo. Tudi velika italijanska ofenziva poleti 1942, ki je zajela takorekoč vso ljubljansko pokrajino in pojav odkrite kontrarevolucije slovenske buržoazije je v marsičem zaustavil polet in razvoj mladinske organizacije. Že v zgodnji jeseni 1942 so posledice teh udarcev premagali in sledilo je drugo obdobje v razvoju osvobodilnega gibanja;

znova se zbirajo in povezujejo na terenu vsi, ki so preživeli ofenzivo, mednje pa se vključujejo tudi novi, mlajši ljudje, bodisi na okupiranem bodisi na osvobojenem ozemlju. Zaradi spremenjenih splošnih pogojev dela se je moral spremeniti tudi celoten organizacijski koncept mladinske organizacije. Do poletja 1942 je mladinska organizacija ("Mladinska OF") delovala kot sestavni del OF, v smislu enotne borbene organizacije slovenskega naroda. Jeseni 1942 pa je mladinsko osvobodilno gibanje dobilo svojo popolnoma samostojno mladinsko organizacijo, pod imenom "Zveza slovenske mladine". S tem je bilo delovanje mladinske organizacije postavljeno na širše temelje ter poudarjena možnost, da se vključi vanjo vsak slovenski mladinec. Iz navodila CK KPS z dne 20. novembra 1942, PK KPS za Slovensko Primorje je jasno povedano, kako je ZSM nastajala. IOOF je 20. januarja 1943 izdal okrožnico o preosnovanju mladinske organizacije, ki pravi v svoji prvi točki, da se dosedanja "Mladinska OF", temelječa doslej v glavnem na združitvi mladinskih organizacij osnovnih skupin OF, razširi na vso slovensko mladino in se zato preimenuje v "Zvezo slovenske mladine", ki je sestavni del OF. V tretji točki pravi dokument, da "Mlada Slovenija", dosedanji organ "Mladinske OF", ostane tudi organ ZSM. (Oris mladinskega gibanja na Slovenskem v obdobju 1941-45, str.52)

Kako se je "Mlada Slovenija" preimenovala v "Mladino" - v zvezi s tem navajamo izjavo tov. Mitje Vošnjaka, ki jo je dal v razgovoru 13.novembra 1975. (citat): "Osebno se mi je zdelo potrebno, da spremenjen naziv mladinske organizacije in nov koncept dela zahteva tudi spremembo imena glasila. Ime "Mladina" mi je bilo mnogo bolj simpatično kot "Mlada Slovenija", ker je močneje izražalo vlogo mladih kot članov samo-

stojne organizacije. Ko sem dobil nalogo, da zapustim svoje delo v ilegalni tehniki CK KPS in da se lotim ponovnega organiziranja mladinske organizacije, sem se tudi odločil za ime "Mladina". Pri tem pa sem zagrešil napako, namreč prvo številko "Mladine" smo označili z letnikom I. Pri tem smo prezrli dejstvo, da je"Mlada Slovenija" izhajala že dve leti in da bi morali nadaljevati z letnikom III, ker je po svoji zasnovi "Mladina" predstavljala njeno nadaljevanje. Obenem pa je bila najstarejši mladinski list v Jugoslaviji v času NOB. Ob začetku izdajanja lista je vodstvo osvobodilnega gibanja želelo, da bi bilo uredništvo na osvobojenem ozemlju." S tem tovariš Mitja Vošnjak (Matija) ni bil seznanjen, zato je v januarju 1943 sam v Ljubljani napisal prvo številko. Po izidu te številke je prišel z osvobojenega ozemlja dopis tovariša Edvarda Kardelja (Krištofa), v katerem kritizira uredništvo, ker ni spoštovalo navodil o izdajanju lista na osvobojenem ozemlju. Sprašuje tudi, zakaj je spremenjeno ime lista. Sicer pa je z vsebino lista zadovoljen in se na koncu strinja, da do nadaljnjega kljub navodilom ostane uredništvo v Ljubljani. Po odhodu urednika na osvobojeno ozemlje, januarja 1943, je organizacijski sekretar PK SKOJ poslal pismo OK SKOJ za Ljubljano, ki govori predvsem o listu "Mladina" in o drugih nalogah mladinske organizacije (citirano): "Glavna pripomba je ta, da je vaš list splošen agitacijsko-propagandističen z vsebino, ki je politično pravilna, je pa popolnoma nekonkreten. V njem je zelo malo stvari, iz katerih bi se videlo, kako danes živi, dela in se bori slovenska mladina. Jasno je, da ne smete te pripombe napačno razumeti.

Vi ste s svojimi zvezami, brez dopisništva in brez pomoči napravili vse najboljše, kar ste mogli. Mi bomo sedaj prevzeli vse korake, da se to stanje popravi in da bo list stvarno postal ogledalo današnjih nalog in teženj slovenske mladine. "Mladina" mora postati mladinski list za celo Slovenijo, toda ne samo na naslovu ampak tudi po vsebini. Glavni članki se bodo pisali tu na osvobojenem. Ne smete pozabiti, da je "Mladina" glasilo ZSM in zato je treba več pisati o njeni organizaciji, delu in uspehih. Interesira me, zakaj ste v drugi številki označili "Mladino" kot glasilo "antifašistične mladine", toda niste z ozirom na to spremembo napisali nobenega pojasnila?" (Izvirna kopija je v arhivu CK ZKS v Ljubljani.)

Okrožnica PK SKOJ v Sloveniji, izdana istega dne kot pismo, namenjena OK SKOJ in mladinskim aktivistom posebej govori o organiziranju dopisovanja za glasilo "Mladina" (citat): "Organizacija dopisovanja mora za enkrat prevzeti ZKM, ker ni še dovolj razširjena in utrjena organizacija ZSM. Ena izmed najpomembnejših nalog je organizacija dopisovanja in mi bomo med drugim, tudi z obzirom na izvrševanje te naloge ocenjevali sposobnost organizacije in vodilnih tovarišev." (Izvirnik je v arhivu CK ZKS, kopija je v arhivu IZDG, fascikel 444.) V tem dokumentu so tudi okvirna navodila za organizacijo dopisniške mreže, o kateri je posebej poudarjeno, da mora v vsakem OK, PK in aktivu biti odgovoren en tovariš za to delo, da je treba dopise pošiljati neprestano. Tovariš Mitja Vošnjak pripoveduje o uresničitvi tega načrta, da je "ostalo samo pri obljubi", ker uredništvo "Mladine", dokler je bilo v Ljubljani, ni dobilo z osvobojenega ozemlja niti enega prispevka in je bilo

urejanje lista izključno stvar uredništva. Uredništvo niti ni obstajalo in je Mitja opravljal celotno delo sam. V tem obdobju so tudi na osvobojenem ozemlju izhajale posamezne številke "Mladine", ki pa so bile bodisi z zamudo prilagojene ljubljanskim številkam lista ali celo samo ponatis teh številk. V razgovoru z avtorji sestavka je tovariš Mitja Vošnjak kritično ocenil ponatis "Mlade Slovenije" in prvega letnika "Mladine" (ki ga je priredil Jože Smole, izdala pa MK 1946), ker je za osnovo jemal samo tiste številke lista, ki so izhajale na osvobojenem ozemlju. Te so bile manj popolne kot ljubljanske v času, ko je uredništvo bilo še v Ljubljani. Bilo je tudi nekaj člankov, ki jih je pisal tovariš Lubej, član IO OF, odgovoren za delo z mladino. To je bilo v glavnem vse, kar je "Mladina" dobivala z osvobojenega ozemlja. Po odhodu uredništva na osvobojeno ozemlje se je položaj ponovil v obratnem smislu, to je, da so v Ljubljani izdali še nekaj številk "Mladine", ki pa so v osnovi ponavljale vsebino številk izdanih na osvobojenem ozemlju. V tem času začno izhajati tudi pokrajinske izdaje "Mladine", npr. na Gorenjskem. Vzrok je bil v tem, ker je bilo nemogoče prenašati veliko število natisnjenih izvodov iz enega samega centra po vsej Sloveniji. Preprosteje je bilo dobiti samo tekst, ki so ga potem v pokrajinskih tehnikah razmnožili, pri tem so lahko v pokrajinske izdaje dodajali tudi članke, ki so govorili o posebnih vprašanjih določenega okrožja. Gorenjska izdaja "Mladine" je začela izhajati maja 1943, tiskana v tehniki OK Kamnik, primorska izdaja februarja 1944 (tehnika Javornik), štajerska izdaja marca 1944 (tehnika Ivan Cankar). "Mladina je bila ciklostirana

BOŽA JAKOPIN

v tehnikah "Urška", "Belokranjska tehnika", "Mlada", "Javornik", "Matajur", "Izola", "Čoven", "Nanos", "Snežnik", "France Prešeren", "Ivan Cankar", "Kajuh", "Mernik","Greben", "OK Kamnik", "Grintavec", razne neugotovljene tehnike. Večkrat pa je bila razmnožena kar na pisalni stroj. Gre za tiskarne predvsem pokrajinskih izdaj "Mladine".

"Mladina" je vedno bolj pridobivala na svojem pomenu. PK ZKM Jugoslavije za Slovenijo v okrožnici vsem OK ZKM in mladinskim aktivistom, dne 15.februarja 1943, zahteva vsaj 15-dnevna poročila o delu. Poleg drugega naj poročajo tudi naslednje (citat): "Ali ste dobili list "Mladino" (glasilo ZSM)? Ali ste ga razmnožili in koliko?" (Izvirnik je v arhivu CK ZKS v Ljubljani.)

Razmnoževanje in pisanje "Mladine"

Prva številka "Mladine je izšla v Ljubljani. Pri njeni izdaji je deloma sodeloval tov. Krivic. Pri naslednjih izdajah je bila pomoč političnih organizacij predvsem v obliki nasvetov, ki jih je dobival tovariš Vošnjak na sestankih OF oziroma KPS, PK SKOJ, OK SKOJ. Prihajali so tudi nekateri tovariši vodilnih organov osvobodilnega gibanja tako tov. Krivic, Lidija Šentjurc, Vlasta Svetinova itd. Kazalo je, da večjih vprašanj okrog izdajanja "Mladine" ni, zato tudi ni nihče posegal v vprašanje njenega urejanja ali pisanja, razen enega samega kratkega dopisa PK SKOJ, ki je prišel iz Dolomitov. "Mladina" je nastajala v zelo hudih okoliščinah, saj pravi tovariš Vošnjak, da je bil praktično edini, ki je sestavljal članke. Informacije je zbiral od vsepovsod: "Če sem dobil na primer pri prijateljih v Ljubljani kak dopis z osvobojenega ozemlja, sem ga primerno predelal, mu dal literarno obliko ter ga ob-

javil. Tako sem objavil pismo enega od bataljonskih komisarjev dolomitskega odreda ali pa bratovo pismo z osvobojenega ozemlja. Na terenu sem prihajal v stik z mladimi ljudmi, tudi s pionirji, tako sem prišel do mnogih podatkov, ki sem jih nato obdelal v raznih oblikah in objavljal v listu. S tem sem želel dati "Mladini" več širine, kajti sodelavcev ni bilo. Na vsakem sestanku smo prosili skojevce in druge mladince, naj sodelujejo s prispevki, vendar sem naletel na gluha ušesa." Posamezni članki so bili napisani na najrazličnejših krajih v Ljubljani:"Spominjam se", pripoveduje tovariš Mitja, "da sem dve številki lista pisal na Šišenskem hribu. Sedel sem ob štoru, zvit v dve gubi, skrit v grmovju, da me ne bi kdo presenetil. Takrat sem vse dni preživel na Rožniku, in tovariši, ki so hoteli imeti zvezo z menoj, so prihajali v gozd. Med sprehodi smo razpravljali o vseh mogočih zadevah." List so razmnoževali v ciklostilnih tehnikah. Razmnoževanje je potekalo na preprost način. Zgodilo se je celo, da sta dve številki lista natisnjeni na premogu v drvarnici hiše na Tavčarjevi 4 v Ljubljani. Tu so zgradili majhen bunker, v katerega so po opravljenem delu spravljali razmnoževalni stroj, papir in drugi material.

Po odhodu uredništva na osvobojeno ozemlje se je začela tiskati "Mladina" v tiskarni "Urški" na Rogu. Za lepše izvode "Mladine" je poskrbel naš znani slikar in grafik Ive Šubic, ki je pozneje ilustriral tudi otroški list "Pionir". Na ta način je bila "Mladina" tudi grafično izpopolnjena.

S prihodom uredništva na osvobojeno ozemlje se je popravil tudi položaj glede pridobivanja sodelavcev. To je razumljivo, ker je bilo uredništvo v bližini vodilnih organov NOB, ki so bili takrat v Bazi 20 na Rogu.

Po kapitulaciji Italije se je sedež uredništva premikal po raznih vaseh okrog Roga in v Beli krajini, npr. v Podhosti, Podturnu, Riglju, Semiču. Laže je bilo tudi dobiti tovariše in tovarišice, ki so poslali prispevke. V zvezi s tem tovariš Mitja opisuje naslednji dogodek: "Najzanimivejši in hkrati tudi edini primer pridobivanja novih dopisnikov, ki ima precej "elementov prisile" je bil julija 1943 na konferenci ZSM za Belo krajino na Suhorju. Na njej so nekateri udeleženci tudi govorili o "Mladini" in jo kritizirali, češ da nima dovolj dopisnikov. Vedeli so namreč za moj podpis ali psevdonim, npr. "Mladinka s Štajerske" in so padale pripombe, da je to spet napisal Mitja. Takrat sem zahteval, da mora vsak udeleženec konference napisati članek za list. Nastalo je velikansko razburjenje in protestiranje. Sekretar SKOJ v Cankarjevi brigadi je izjavil, da gre raje dvakrat v juriš, kot da bi moral napisati članek. Vendar so bili le disciplinirani, posedli so in se mučili s pisanjem. Nekateri so sestavili kar zanimive prispevke, druge smo nekoliko priredili. Edini nespremenjeni prispevek, ki smo ga objavili, je napisala takratna bolničarka Šercerjeve brigade, nato sekretar SKOJ v isti brigadi, narodni heroj Majda Šilc. Spominjam se, s kakšnim zanosom in žarečimi očmi je prebrala svojo pesem "Vstani mladina". Pozneje je bila ta pesem uglasbena. Na osnovi teh prispevkov sem napisal reportažo o delu in življenju mladine v Beli krajini. Žal pa pozneje dopisi niso več prihajali."

List je pisal ne samo o slovenski mladini in njenem delu ter boju, temveč tudi o boju jugoslovanske mladine, mladine drugih evropskih držav, zlasti v SZ. Tako prva številka poroča o junaški akciji mladih francoskih mornarjev, ki so v Toulonu sami potopili ladje, da ne bi prišle v roke Nemcem. Izogibali so se objav-

ljanju novic in člankov, ki jih je že priobčil Slovenski poročevalec ali Delavska enotnost ali pa Radio - Vestnik in druge publikacije, kjer so objavljali kopico poročil z bojišč in podobno. V zvezi s tem pravi tovariš Mitja naslednje: "Menili smo, da mora biti list dejansko glasilo slovenske mladine in ne kakšen splošen list, ki bi pisal za mladino, pač pa list, v katerega bodo pisali mladi o mladih."

"Mladina" je imela velik moralno-politični vpliv, ne le na mladino, temveč tudi na starejše, ki so jo z veseljem prebirali. Zdela sem ji je laže razumljiva po svoji vsebini kot zahtevnejši politični članki v Slovenskem Poročevalcu. Zanimivo je, da so po vaseh celo najstarejši ljudje radi brali list, posebno pa še "Slovenskega pionirja", ki je začel izhajati poleti 1943, ker je bil še preprostejši in je v pripovedni obliki poskušal tudi najmlajšim posredovati v zanje primerni obliki razne politične novice. O glasilu "Pionir" pripoveduje tovariš Mitja: "Izdajali smo tudi glasilo "Slovenski pionir" in ga razmnoževali v isti tehniki kot "Mladino", to je v "Urški". France Bevk je na Primorskem izdajal list "Mladi rod". Februarja 1944 sva se srečala na Primorskem nad Senožečami v šotoru terenskega voda in se pogovarjala o konceptu otroškega tiska. Bevk je zastopal mnenje, da je treba najmlajšim posredovati dogodke iz naše NOB v pravljični obliki. Jaz pa sem želel ustvariti politično glasilo naših pionirjev, pisano v jeziku, primernem njihovi starosti."

Za vsebino člankov ni bilo navodil od zgoraj, marveč je bila vsebina rezultat dogovorov in razgovorov na sestankih mladinskega vodstva, pa tudi osebne pobude urednika. Na vprašanje organizacijskega sekretarja PK SKOJ, zastavljenem v pismu dne 15. februarja 1943: zakaj je druga številka "Mladine" označena kot glasilo "protifašistične mladine", odgovarja tovariš Vošnjak takole:

"Nisem prepričan, da je bila v resnici tako označena, če pa je bila, gre za izdajo lista na osvobojenem ozemlju, ali pa so v eni od ciklostilnih tehnik ta naziv sami napisali."

Razpošiljanje lista je v Ljubljani potekalo prek posebnega kurirja mladinske organizacije, ki je izvode iz ciklostilne tehnike raznesel na nekaj glavnih javk. Od tam so jih rajonski kurirji raznesli po kvartih, šolah, itd., preko njih pa je list prišel v roke bralcem. Na osvobojenem ozemlju pa so to delo opravljali kurirji preko mreže TV, ki so bili med seboj oddaljeni ravno toliko, da so se mogli v eni noči tudi vrniti v matično javko. Center vseh teh zvez je bila točka TV-15 v dolini Starih žag na Rogu. "Mladina" je izhajala mesečno. Okupator je na vse načine hotel preprečiti izdajanje in širjenje osvobodilnega tiska. Predvsem je skušal presekati kurirske TV zveze, ker je vedel, da predstavlja tiskana beseda eno najmočnejših orožij NOB. Izdajalska slovenska buržoazija je poleg vrste legalnih glasil (Slovenec, Slovenski dom) izdajala tudi ilegalne na terenu, v katerih je slovenskemu ljudstvu hotela dokazati, da se tudi ona bori proti okupatorju. To je bilo smešno, ker je bilo njeno sodelovanje z Italijani preveč očitno. Toda izrazito mladinskega lista niso imeli namena izdajati. Tovariš Vošnjak pripoveduje, da se je v nekaterih številkah "Mladine" ponorčeval s to belogardistično zamislijo "ilegalnega razpečavanja legalnih" publikacij in časopisov. Če so Italijani te njihove izdaje našli, je bilo vse v redu, medtem ko so za razpečevanje in branje našega tiska ljudi tudi streljali, hiše pa požgali.

Stiki med PK SKOJ in uredništvom "Mladine", dokler je bilo v Ljubljani, so bili zelo redki. Tovariš Mitja se spominja, da je prišlo le eno pismo z Dolomitov, eno ali dve poročili iz Ljubljane v Dolomite in nič več. Deloma je to razumljivo, ker je v zgodnji pomladi 1943 začela "Dolomitska republika" ugašati, vodstvo se je

začelo počasi seliti nazaj na Rog, pa tudi zveze med Ljubljano in Dolomiti je bilo težko vzdrževati. Bili so predvideni roki za sestavo novega vodstva mladinske organizacije v Dolomitih, vendar so jih nenehoma odlagali. Šele poleti 1943 je prišlo do prvega takega sestanka na Kočevskem Rogu. Tam se je sestal glavni iniciativni odbor zveze slovenske mladine. Pokrajinski komite PK SKOJ pa je bil konstituiran šele nekaj tednov pozneje na Suhorju ob okrožni konferenci belokranjske mladine. Sekretar PK SKOJ za Slovenijo je bil v začetku leta 1943 tovariš Viktor Stopar, nato nekaj časa Stane Kavčič, ob koncu leta pa tov. Mitja Vošnjak.

Naklada "Mladine" je bila različna. Odvisna je bila od trenutnega položaja v zvezi s širjenjem ali razpošiljanjem posameznih izvodov, predvsem pa glede količin ali zalog papirja, razpoložljivosti tiskarn. Ko je bilo uredništvo še v Ljubljani, so prva številke natisnili tudi v nakladi okoli 2000 izvodov. V Ljubljani je bilo včlanjenih v mladinsko organizacijo okoli 1000 mladincev, veliko več pa jih je sodelovalo v akcijah, v SKOJ je bilo v začetku leta 1943 okoli 500 mladincev. Število izvodov ni bilo nikdar določeno. Večkrat so sami tiskarji ocenili, koliko bodo lahko natiskali v eni noči. Običajno je bilo vedno premalo izvodov, nikoli pa preveč. Največja ovira je bil vedno papir in njegovo prenašanje. Zelo težko je bilo spraviti na razne skrite točke velike količine tiskarskega materiala, morali so biti previdni zaradi sovražnikovih vohunov, ki so prežali na prenose ilegalnega materiala. Zato so morali tiskarji in prenašalci uporabljati najrazličnejše ukane, marsikatera točka je padla prav zato, ker je nekdo opazil, da se je naenkrat v neko hišo povečalo število prihajajočih in odhajajočih, ki običajno zjutraj nosijo s seboj čudne pakete.

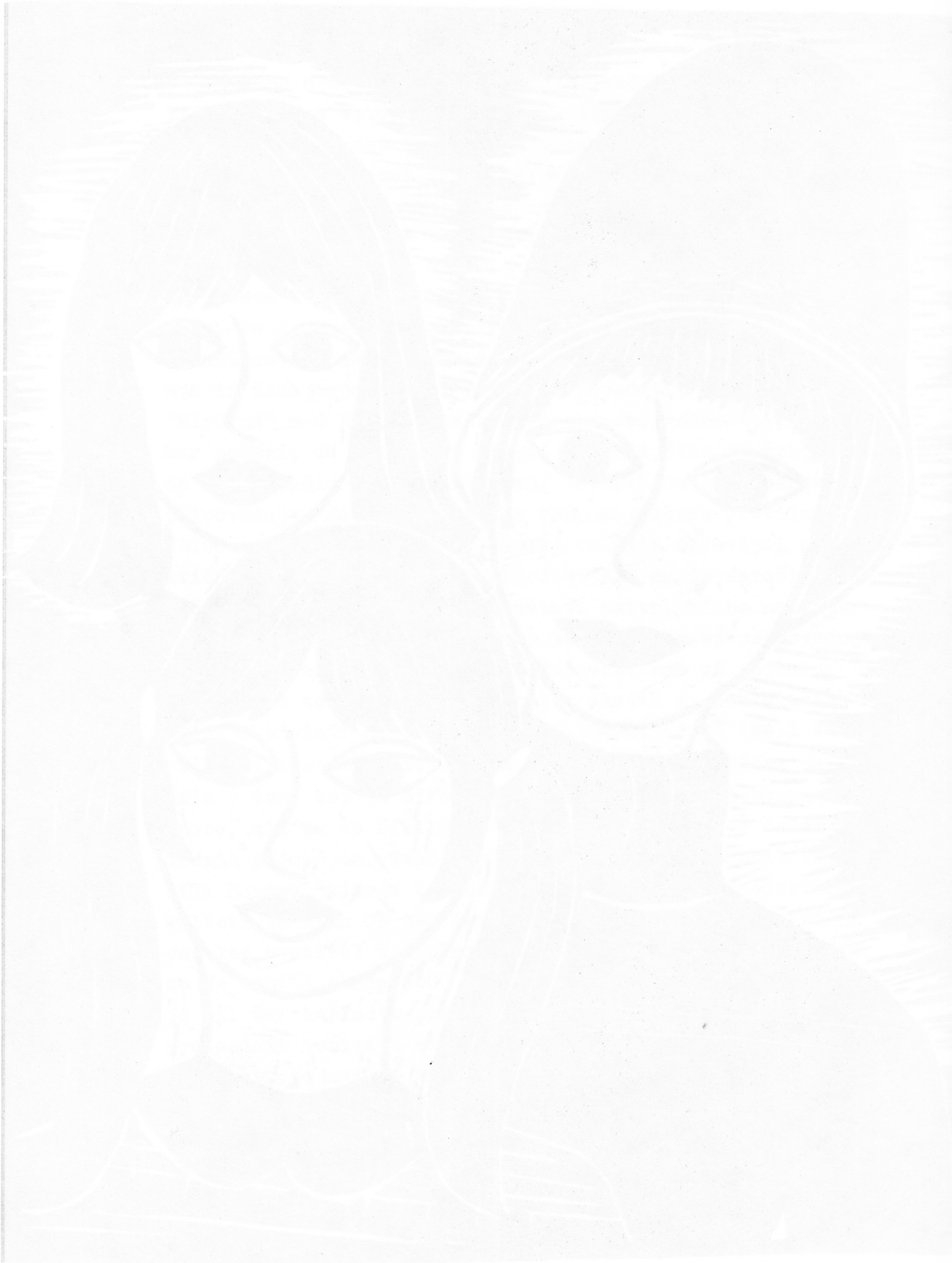
Z odhodom na novo službeno dolžnost je tovariš Mitja Vošnjak prepustil uredništvo "Mladine" najprej tovarišici Vilmi Bebler-Penkovič, ki je bila takrat že urednica

"Mlade pesti" (glasilo PK SKOJ). V februarju 1944 pa jo je nasledil tovariš Sergej Vošnjak. Sam pravi, da je imel v začetku velike težave zaradi neizkušenosti za takšno delo. Toda takrat ni nihče razmišljal, ali je naloga izvedljiva ali ne, ampak samo, kako jo je treba izvesti. Nekaj časa so mu pomagali pri urejanju lista tudi brat Mitja in Vilma Bebler, ravno tako tudi pri urejanju "Slovenskega pionirja". Maja 1944 je bilo v Metliki prvo posvetovanje časnikarjev. V tistem času je izhajala že vrsta osrednjih slovenskih glasil, na primer "Ljudska pravica", "Slovenski poročevalec", "Naša vojska", "Kmečki glas", "Mladina" itd. Na tem posvetovanju so si časnikarji izmenjali izkušnje in sklenili ustanoviti "Društvo slovenskih novinarjev". Sergej Vošnjak je bil izvoljen v pripravljalni odbor za ustanovitev tega društva. Pogoji za izhajanje "Mladine" so bili v tistem obdobju še vedno izredno težki. Tiskali so jo v kočevskih gozdovih v podzemnih bunkerjih in skritih barakah. Papir je še vedno predstavljal najhujšo oviro. Naše enote so morale večkrat opraviti razne akcije v sovražne postojanke, da so dobile papir, nekaj ga je prišlo s Primorske in celo iz Italije. Tehnika tiskanja je bila še vedno preprosta, zlasti niso mogli objavljati slik, ker ni bilo na razpolago klišejev. Kljub temu pa je imela sleherna številka grafično opremo, za katero so uporabljali lesoreze ali linoreze, ki so jih izdelali priznani slikarji, npr. Ive Šubic, France Mihelič. Za vse sodelavce pa niti ni bilo mogoče izvedeti, ker so ostajali anonimni in so samo izdelali linorez, vendar brez podpisa. Izpolnjevali so pač željo uredništva, da bi bile posamezne številke likovno opremljene, da bi tako še bolj poudarjale glavni cilj "Mladine" v tistem času, to je mobilizacijo mladih ljudi v borbi za svobodo. Ta mobilizatorski cilj je "Mladina"dosegla na razne načine, tako s seznanjanjem mladine s cilji NOB, s poročanjem o delu mladine v NOB, s pozivi mladincem, ki so se borili v vojaških enotah,

naj pišejo o svojih razmišljanjih, občutkih, doživetjih, itd. Grafična oprema je zlasti v obliki ilustracij skušala in še povečevala zanimanje za osvobodilni boj. Med NOB ni bil posamezni izvod kateregakoli lista namenjen zgolj enemu bralcu, ampak je veljalo načelo "ko prebereš, daj naprej". Tako je kljub relativno majhni nakladi bil krog bralcev izredno širok.

Leta 1944 je bilo že čutiti končno zmago nad fašizmom. To je tudi od uredništva "Mladine" zahtevalo, da se pripravlja na povojno delo, na normalne pogoje tiskanja in izdajanja lista. Treba je povedati, da je bila "Mladina" med NOB, od začetka do konca, ročno stavljena, kar pomeni, da so morali stavci zlagati črko za črko, da so na ta način sestavili stran. Tovariš Sergej Vošnjak pripoveduje, da je stremel za tem, da poveča število članov uredništva, ker je doslej to delo opravljal praktično en sam človek. Glavni odbor ZSM mu je naročil, da začne iskati sodelavcev in sestavi ekipo, ki bo nadaljevala delo tudi po osvoboditvi. Tovariš Sergej pripoveduje v zvezi s tem: "Pri iskanju sodelavcev smo se najbolj ozirali na to, da smo med borci v enotah in med mladinskimi aktivisti na terenu iskali ljudi, ki so imeli smisel za iskanje ljudi. Težava je bila v tem. Težava je bila v tem, ker je bilo skoraj nemogoče dobiti borca iz enote, ali pa so bili nekateri preobremenjeni z delom na drugih področjih. Tako sem za sodelovanje pridobil tovariša Borisa Majerja (danes je profesor na filozofski fakulteti in član CK ZKS ter CK ZKJ), Vlada Šestana (ki je več let preživel v diplomatski službi na Kitajskem, kjer se je naučil okrog 6000 znakov kitajske pisave. Kasneje je bil šef kabineta predsednika republike tov.Tita, nato predsednik komisije za mednarodne stike CK ZKS. Po očetu je Hrvat, po materi Slovenec, v partizane je stopil na Hrvaškem, tovariš Sergej Vošnjak ga je našel nekje v Gorskem Kotarju in od tam ga je pritegnil v uredništvo "Mladine"). Najdlje je v uredništvu sodelovala tovarišica

ILOVARN. III.6

Stana Potočnik - Zupančič, žena Bena Zupančiča, pozneje urednica mladinskih oddaj radia Ljubljana. Sodelavci uredništva so bili tudi Sergej Kavčič, doma iz Črnomlja (umrl kmalu po vojni, star komaj 24 let), Tone Polajnar (kasneje zvezni sekretar za delo), Tanja Šebek, ki pa je ves čas sodelovala pri "Pionirju" in le od časa do časa pri "Mladini".

Tudi tovariš Sergej Vošnjak pripoveduje o tehniki samega tiskanja: "Najprej smo zbrali gradivo, ki ga je bilo takrat že več, kot pa smo ga mogli objaviti, nato smo pripravili "Špegu", to je načrt za vsako posamezno stran. Označili smo najprej prvo stran, nato pa druge po pomembnosti. Običajno smo pošiljali tiskarjem material za 12 strani, potem pa smo videli, koliko je bilo od tistega objavljeno. Tekst smo morali večkrat stisniti. Imeli smo tri vrste črk, večje in manjše in če smo uporabili manjše, je šlo več besedila na eno stran. Največkrat je list obsegal osem strani, včasih tudi dvanajst, včasih pa samo šest ali celo samo štiri, odvisno od količine papirja, ki smo ga imeli." Od marca do novembra je bilo uredništvo "Mladine" blizu Semiča v neki zidanici, tik nad gostilno Derganc. Skupaj z njimi so bili tudi člani PK SKOJ in člani glavnega odbora ZSM. Novembra 1944 so domobranci izvedli znani prodor v Belo Krajino, pri katerem so uporabili celo partizanski način bojevanja s titovkami na glavi. Zdržali so samo en dan, ker so jih naše enote kmalu zdesetkale in odbile. Potem se je uredništvo preselilo v vas Krupo pri Semiču. Delovali so v hiši, v kateri je bil rojen znan slavist Janko Lavrin (danes živi v Londonu in je eden najuglednejših angleških slavistov). V začetku leta 1945 so se preselili v bližino Črnomlja v naselje Hočevje, predvsem zato, ker so bili tedaj v Črnomlju vsi osrednji vodilni organi NOG. Tovariš Sergej pripoveduje o tem obdobju: "Delo je postajalo vse bolj dinamično, zahtevalo je vsakodnevne stike z

najvišjimi političnimi forumi, vrstili so se sestanki in razprave. Misel o skorajšnji osvoboditvi je bila v nas že tako močna, da smo se že do vseh najmanjših nadrobnostih pripravljali za nadaljevanje dela v svobodi. Nismo razpravljali samo o tem, kje in kako bomo tiskali, ampak tudi, kakšna bo naša dopisniška mreža. Njene temelje smo postavili že takrat. Ko so se v marcu in aprilu 1945 začele čez slovensko ozemlje pomikati zadnje močne kolone vse Jugoslavije, se je večina vodstvenih organov NOB premaknila v Gorski Kotar, kjer se je pripravljala na odhod bodisi v Trst, bodisi v Ljubljano, ko bosta osvobojena. Takrat se je tudi vodstvo mladinske organizaciije in uredništvo "Mladine" premaknilo do Kolpe in čakalo razpleta dogodkov v vasi Mrkopolje, nato pa na Ravni gori. Bil sem nestrpen in sem se kar na lastno pest odpravil proti Trstu, ker se mi je zdelo, da bo Trst prej osvobojen kot Ljubljana. Prišel sem v Trst 28. aprila, ko se je ravnokar začela bitka za osvoboditev Trsta in sem tudi sam sodeloval v zadnjih operacijah. Na hitro sem našel tudi tiskarno in takoj dal tiskati številko "Mladine", ki bi morala iziti že sredi aprila, pa seveda zaradi omenjenih okoliščin ni. Pravzaprav bi morala biti zadnja številka tiskana v Zadru, kamor se je preselilo veliko tehnike. Nemci in kvizlingi so v tem času organizirali velike hajke čez osvobojeno ozemlje, hoteč zavarovati umik iz Jugoslavije in bila bi velika škoda, če bi v zadnjih dneh vojne odkrili in uničili kakšno tiskarno. Zato so nekatere časopise začeli tiskati v Zadru, kjer je bila že prava tiskarna. Aprilska številka je bila tako natisnjena 1.maja 1945 v Trstu. Stavci so bili Italijani in niso znali niti besedice slovensko, zato smo morali posebno paziti, kako stavljajo črke na stroj. Zanimivo je, da je bilo malo tiskovnih napak. 9. maja je bila osvobojena Ljubljana. Že nekaj dni po osvoboditvi je izšla nova številka "Mladine", tokrat že

v Ljubljani, čeprav večina uredništva še ni bila v mestu. Večino prispevkov za to številko sem napisal sam, med njimi celo nekaj pesmic."

Velika zgodovinska vrednost lista "Mladina" je bila v tem, da je v času najhujše preizkušnje slovenskega naroda s svojim izhajanjem in vsebino budil narodno zavest in borbenost ne samo mladih, marveč tudi starejših. "Mladina" je pravi dokument veličastnega prispevka mlade generacije v boju za svobodo. Današnja revija "Mladina" je in mora ostati nadaljevalec revolucionarnih tradicij svojega predhodnika.

Viri in literatura:

1. Okrožnica Pokrajinskega komiteja ZKMJ za Slovenijo dne 15.februarja 1943 vsem okrožnim komitejem ZKM in mladinskim aktivistom o organiziranju dopisovanja za glasilo "Mladina", Dokumenti, knj.5, priloga.
2. Okrožnica Pokrajinskega komiteja ZKMJ za Slovenijo 15.februarja 1943 vsem okrožnim komitejem ZKM in mladinskim aktivistom o načinu poročanja, Dokumenti, knj.5, priloga.
3. Pismo organizacijskega sekretarja Pokrajinskega komiteja ZKMJ za Slovenijo dne 15.februarja 1943 okrožnemu komiteju SKOJ za Ljubljano o Listu "Mladini" in ostalem delu in nalogah, Dokumenti, knj.6, priloga.
4. Dopis Centralnega komiteja KPS dne 24.januarja 1943 PK Zveze komunistične mladine Jugoslavije za Slovenijo ob izidu "Mladine", Dokumenti, knj.5, priloga.
5. Razgovor s tov.Mitjo Vošnjakom. Razgovor je bil posnet na magnetofonski trak dne 13.novembra 1975. Prepis opravila Perko Ivica.
6. Razgovor s tov.Sergejem Vošnjakom dne 21.novembra 1975. Razgovor je bil posnet na magnetofonski trak. Prepis opravila dijakinja Perko Ivica.

7. Jože Smole: Mlada Slovenija - Mladina 1941-1943, ponatis, izdala MK 1946
8. Dare Jeršek, Milica Kacin, Alenka Nedog - Oris mladinskega gibanja na Slovenskem v obdobju 1941-1945, Ljubljana 1963.
9. Zbornik Jesen 1942 - korespondenca Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča, izdal IZDG, Ljubljana 1963.
10. Branko Kovačević - Omladina Jugoslavije u 1941 godini, Beograd 1973.

Zahvaljujemo se tovarišema Mitji in Sergeju Vošnjaku za prijaznost in dragocene podatke pri zbiranju gradiva.

Popravki:

str.: 18 stavek: Ko so se v marcu in aprilu 1945 začele čez slovensko ozemlje pomikati zadnje močne kolone vse Jugoslavije ...

popraviti: Ko ... zadnje močne sovražne kolone iz vse Jugoslavije ...

Mladina

GLASILO ZVEZE SLOVENSKE MLADINE
1. JAN. 1943 ŠT. 1. LETO I CENA 1 LIT.

Temelje svoje bodočnosti, temelje svoje svobode gradimo. Tisočera srca [illegible] granit, ki bomo nanj postavili svojo usodo, tisoče volj zliva- [illegible] v vihar, ki bo pomedel z naše zemlje fašistične zveri in janičarske [illegible], tisočere pesti kujemo v plaz, ki bo s težo svojega udara zdrobil [illegible]rem, ki so ga barbarski okupatorji nadeli slovenskemu narodu. Iz od= [illegible]ra tisočerih naših mladih tovarišev in tovarišic ustvarjamo mladin= [illegible] borbeno enotnost, svojo "ZVEZO SLOVENSKE MLADINE".

"Zveza slovenske mladine" je edini odgovor, ki ga lahko damo na vsa [illegible]gilja tujih in domačih banditov, je vsa naša bodočnost, pa tudi edina naša rešitev. Porok nam je, da bomo jutri v svobodi zaživeli res vvsej svoji mladosti.

"Zveza slovenske mladine" ni organizacija izvoljencev, ne, gibanje vse naše mladine je, v njej naj bo in tudi mora biti vsakdo, ki je mlad in pošten.

Vsakdo, ki je spoznal, da ima za nas fašizem pripravljeno le zatiranje lakoto, ječe, taborišča, okove in grobove.

Vsakdo, ki je spoznal, da je vsa fašistična "skrb za mladino" le poiz= kus zastrupiti in izpodrezati našemu narodu korenine.

Vsakdo, ki je spoznal, da je osvobodilna borba slovenskega naroda re šila slovenske može in mladeniče smrti na daljnih bojiščih, slovenske žene in otroke trpinčenja po rudnikih in tovarnah, slovenski jezik po= zabljenja, slovensko zemljo potujčenja.

V vrstah "Zveze slovenske mladine" mora biti vsa mladina, ki je od= ločena, da se bo borila z vso neizprosnostjo do trenutka, ko bo izgnan iz naše svete domovine poslednji okupator, ko bo mašče vana poslednja bolest naših trpinov in poslednja prelita kaplja naše krvi.

Vsa mladina, ki z ogorčenjem in studom zavrača odvratno in podlo po= četje prodanih belogardistov kakršnekoli vrste, ki se zaveda, da je e= dini madež na časti slovenskega naroda, gnojni tvor, ta belogardistič= na svojat. Vsa mladina, ki je odločena, da s strupeno krvjo janičarskih [illegible]ov izpere z naše časti še ta madež.

V naše vrste mora vsa mladina, ki je zdrava, ki je mlada, slovenska.

TOVARIŠI, TOVARIŠICE!

"Zveza slovenske mladine" naj se razprede po vsej naši zemlji, od Tr= [illegible]ta in Soče pa preko Mure tja do panonskih nižin, od Beljaka in Gospo= svetskega polja pa do hrvatskih bratov. Vso našo zemljo naj poveže v e= no telo, po vseh vrhovih od Triglava preko Obirja pa do Gorič kih gri= čev in od Nanosa do Kaloških goric naj zažgo kresove, ki bodo klicali v borbo, ki bodo pričali, da je pred durmi nov čas.

MLADE TOVARIŠICE IN MLADI TOVARIŠI!

V vsako našo vas naj prodre glas prebujene mladine, v vsako našo to= varno, v vsako šolo, v vsako delavnico. Toplina našega diha naj ogreje vse, ki prezebajo v taboriščih in ječah, na grobove naših mrtvih juna= kov položimo mesto rož venec zmag. In s svojo borbo okrepimo boj onih naših tovarišev, ki danes v zasneženi domovini, s puškami v rokah pi= šejo slovenskemu narodu izpričevalo za življenje, za obstanek.

TOVARIŠI, TOVARIŠICE!

Ves svet strmi ob naši borbi in zato dokažimo svetu, da se še nismo izčrpali, da smo se šele prav prerodili, da pričenjamo živeti.

Podprimo boj svobodoljubne mladine vsega sveta!

Ustvarjajmo našo bodočnost, maščujmo naše vasi, naše mrtve in razbi= čane.

In zato tovariši, zato, tovarišice, vsi v poslednji napad, vsi v skb njene vrste, vsi v "Zvezo slovenske mladine"!

JUGOSLAVIJA, OSTANI TAKŠNA, KOT SI,
MNOGO ŽRTEV JE BILO POTREBNIH,
DA SI POSTALA NEKAJ.
ČEPRAV SI MALA, POMENIŠ VELIKO.

/Izvleček iz nagrajene naloge
Laznik K. 2.b/

2. Izbor nagrajenih nalog na temo ob 30 letnici naše revolucije.

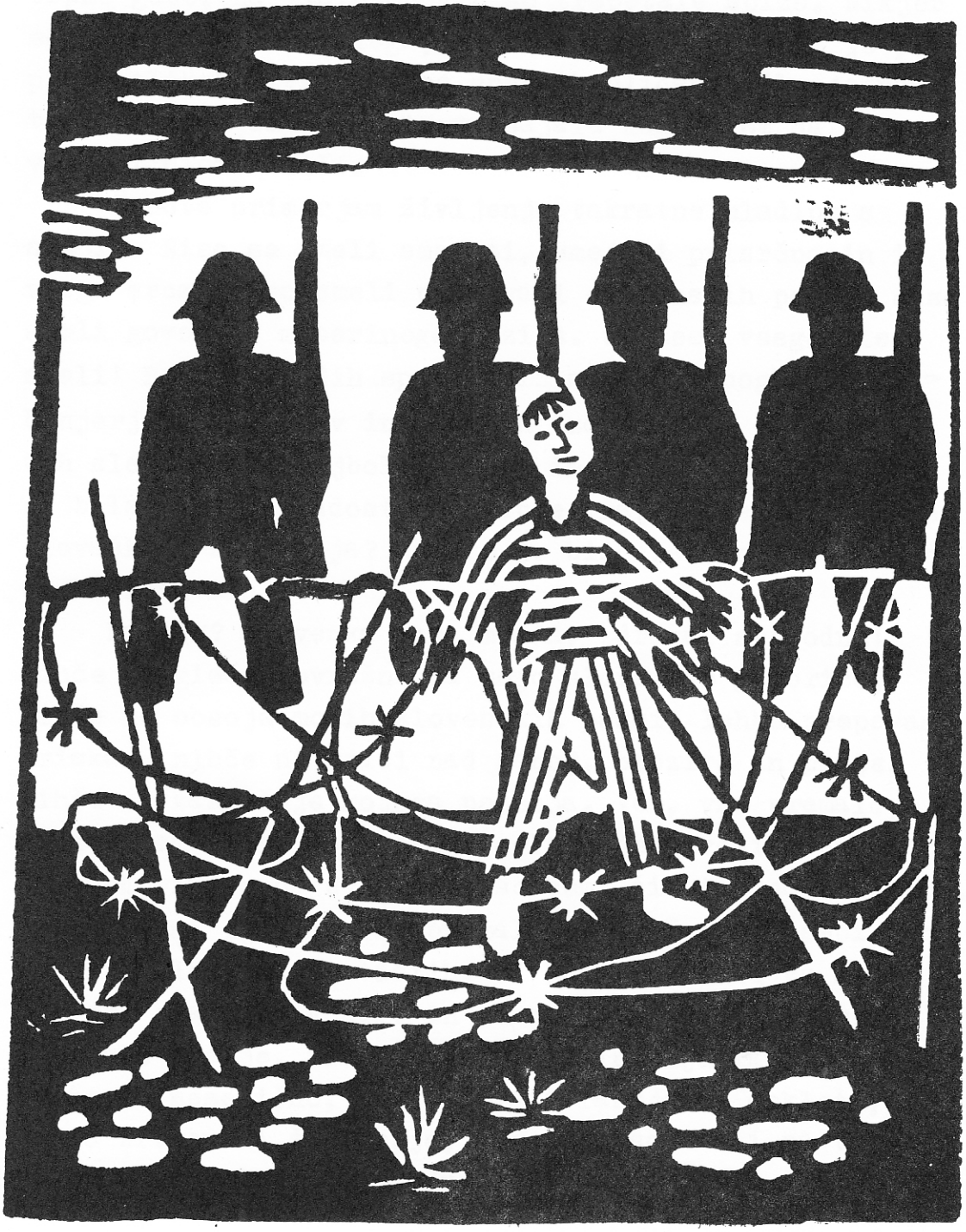
Slava Pevec - l.c

IZ MRAKA JE VSTALA NAŠA SVOBODA

Toplo majsko sonce vroče poljublja ljubljanske ulice, kjer prekipeva mladost, smeh, svoboda! Prešerna pesem iz tisoč mladih grl se razliva po mestu, mehko boža strehe mestnih hiš, igrivo se zapleta v vihrajoče zastave; zdi se, kot da se dviga soncu naproti; zapluje med cvetoče trave, ozelenele doline, med lesketajoče snežnike, objame vso to malo, tako neizrekljivo ljubljeno rodno grudo, se ji smehlja, jo pozdravlja...

Utrujena sedem v travo in se molče zazrem v razposajeno mladino okoli sebe. Mladi smo, srečni, danes praznujemo, vriskamo. Vemo, zakaj? Da, danes vendar mineva 30 let od tistega nepozabnega dne, ko je v Ljubljano, prebičano od strahot štiriletnega trpljenja, vkorakala partizanska vojska. Bil je to najlepši dan v preteklosti slovenskega naroda. Pa vendar mi, mladi, nismo prav ničesar prispevali k osvoboditvi, k zmagi nad fašizmom in prav zato se včasih vprašam, ali se zavedamo vseh darov, ki nam jih je priborila partizanska vojska v štirih dolgih, krvavih letih? Se zavedamo odgovornosti, ki nam je dana? Na nas sloni zdaj moč domovine, mi jo moramo voditi, zgraditi nov, lepši svet in tako nadaljevati delo tistih, ki so za svobodo prelivali kri in kasneje s pesmijo na ustnicah in nesebično ljubeznijo v srcu zgradili porušeno domovino. Vem, močni, trdni moramo biti, pripravljeni na žrtve in odrekanje, vedno upati, vedno ljubiti, nikoli odnehati.

Kaj, koliko mi pomeni svoboda? Morda res ne znam ceniti njene prave vrednosti, ker še nikoli nisem občutila vojnega trpljenja. Pa vendar včasih premišljujem o Vietnamu, Kambodži, kjer z nezmanjšano silo divja vojna vihra, kjer trpi nedolžno ljudstvo, kjer spokojno tišino poletne noči parajo smrtonosni streli topov, mitraljezov in presunljivi kriki padlih. Tedaj se zavem, koliko mi pravzaprav pomeni svoboda.

N. TERŽAN

Moj ded je nekaj mesecev živel v okupirani Ljubljani in nedolgo tega mi je pripovedoval: "Hodil sem po ulicah, srečeval ljudi, živčne in nemirne, zaprtih, temačnih obrazov, s tesnobnim bleskom v očeh, okoli ust trpke gube, na licih mnogih so trepetale solze. Nikjer smeha, tistega zvonkega, osrečujočega smeha, ki je poprej tolikokrat zvenel po sončnih ulicah. Bilo je prav tako, kot da bi po mestu razsajala kuga, kot da imajo v vsaki hiši mrliča."

Nehote primerjam življenje takratne mladine s svojim. Niso se smeli smejati, smejati prisrčno in iz vsega srca, niso smeli prepevati slovenskih pesmi, niso smeli govoriti materinega jezika. O, česa vsega niso smeli! Povsod so jih spremljali sovražni pogledi karabinjerjev, fašistov in domačih izdajalcev, da pogledi teh slednjih so najbolj boleli in najbolj poniževali. Je bila mar to mladost, najlepše, najsrečnejše obdobje človeškega življenja? Ne, to je bilo res kot brez mladosti biti mlad!

Pa jaz? Slovenka sem, mlada, zdrava, svobodna! Nihče ne gleda sovražno na mojo slovensko govorico, nihče ne obsoja mojih slovenskih pesmi, lahko prepevam, vriskam, nihče ne kriči nad menoj, prezira in psuje, nihče ne zaslišuje mojega početja. Vem, vse premalo se zavedam, kako neizrekljivo lepo je živeti v svobodni domovini, pod svobodnim soncem, živeti med srečnimi, nasmejanimi ljudmi. Vse premalokrat občutim v sebi iskreno hvaležnost do tistih, ki so izkrvaveli za rodno zemljo, omahnili v smrt in je njihove samotne gomile preraslo cvetje. Nihče še ni domovine ljubil bolj srčno in nesebično, kot ti mladi fantje in dekleta, ki so žrtvovali življenje, vse, kar so imeli za to, da bi mi živeli na svobodni zemlji.

Iz tihega razmišljanja me predrami dvoje mehkih rok, ki me nalahno stresejo za ramena. Obrnem se in uzrem ljubko kodrolaso dekle toplih, rjavih oči in vedrega nasmeha. Ponujene roke me vabijo v kolo. Čvrsto objamem njene dlani in zaplešem, pojem, srečna sem, tako srečna...

Nekje globoko v meni pa odmevajo besede: "Hvala vam, borci, hvala za svobodo, za vsa ta srečna leta! Verjemite, niste živeli in trpeli zaman, nikoli, nikdar ne bodo vaše neprecenljive žrtve potonile v pozabo! Hvala, hvala za vse!"

Žagar Mojka - 1.f

BORBA ZA SVOBODO

Zakaj raste trava? Zato, da imajo mravlje senco..? Zakaj pa ne? Saj mravlje so svobodne in imajo prav vso pravico odpočiti se v senci, če jim je vroče. Zakaj imajo to pravico? Ker so svobodne.

Nad glavami nam krmarijo ptice (in letala). Kako radi poslušamo ptičje petje. Zakaj pravzaprav pojejo ptice? Zato, da bi zabavale ljudi, prav gotovo ne. Samci lovijo samice. Res je. A ni samo to. Ptice pojejo tudi zato, ker uživajo v življenju. Zakaj uživajo? Ker so svobodne.

Doma imam kanarčka, v kletki je, pa vseeno poje. Prav imaš. Pa si se vprašal, zakaj poje? Ne, ne, dragec. Poje zato, ker ne ve, kaj je svoboda, pa si je želi. In vidiš, s pesmijo je bližji svobodi, ker takrat pozabi, da je zaprt.

Pri sosedovih imajo psičko. Okrog vratu ima navezano verigo. Navezano je imela včeraj, jo ima danes in jo bo imela jutri. Nikoli je ne spustijo. Nikoli se nihče ne ukvarja z njo. Nima jih rada. Če bi jim kdaj ušla, ti povem, da se ne bi več vrnila. Zakaj le? Saj, če bi jim ušla, bi bila svobodna. Prve dni bi se najbrž res potikala okrog lačna in žejna, a bila bi svobodna, in to je važnejše.

Moj Šarm me ne bi nikoli zapustil. Tudi sedaj je svoboden. Ne verjameš? Vsak dan ga peljem za dve ali tri ure v Tivoli ali na Šišenski hrib, kjer se lahko svobodno giblje. Zelo rad me ima. Zakaj? Zato, ker ve, da je ob meni svoboden.

Zakaj imaš svoje dekle? Zato, ker jo imam rad. Ne, nisem tako mislila. Zakaj jo imaš lahko? Samo, nikar ne reci, da zato, ker ti pač mama in oče dovolita. Lahko jo imaš zato, ker je svoboda. Se ti zdi čudno? Pa niti ni tako, veš. Glej, če ne bi bilo svobode, bi bila puška tvoje dekle. Ne bi poljubljal usten svoje Maričke, ampak puškino cev, preden bi pomeril v tistega bedaka. Zakaj bi ga ubil? Zato, ker ti je hotel ukrasti svobodo.

In zato, zato so se borili naši očetje, strici, naše matere. Zato so ubijali in so bili ubiti. Zato so trpeli, so bili lačni, žejni, goli in bosi. Borili so se, da bi obdržali svobodo, da bi jo zopet dobili nazaj. Niso se vdali. Zdržali so do konca. Kdor se bori za svobodo, se nikoli ne vda, nikoli! A oni se niso borili le zase, želeli so več. Želeli so dati svobodo tudi drugim, želeli so, da bi bili svobodni tudi mi. In zato jim moramo biti hvaležni. Zato, ker smo svobodni.

Kdor ve, resnično ve, kaj je svoboda, kaj pomeni biti svoboden, ta to privošči tudi drugim. Žal pa je danes še veliko ljudi, narodov, ki želijo svobodo le zase. Svoboda pa je vendar pravica vseh!

Štefančič Darja - 2.č

DOMOVINA, TE LJUBIM DOVOLJ

Domovina, koliko gorja si preživela? Koliko so pretrpeli tvoji ljudje?

Naša domovina je bila dolga stoletja pod krivičnimi tujci. Zatirali so naše ljudi, zaničevali naš jezik in naše poreklo. Jemali so nam svobodo, do katere ima pravico vsak narod, vsak človek, vsako še tako majhno bitje. Ker naš narod ni imel svobode, si je je želel. Ta želja jih je dvigala, jim vlivala volje in poguma. Ali so res sanje - živeti v svobodni domovini, kjer ni zatiranja in sovraštva?

Leta 1941 so se nad našo domovino zgrnile črne sence nacistov in fašistov. Naši ljudje so ostali brez vodstva, neoboroženi, zbegani. Toda v teh težkih časih so se zbrali in se skoraj vsi odločno uprli sovražniku. Koliko ljudi je dalo svoja življenja, da mi lepše živimo. Umirali so v gozdovih, ranjeni in bolni. Umirali so v koncentracijskih taboriščih. Koliko so jih pokončali, ker niso hoteli izdati tistega, za kar so umirali? Tega ne bomo nikdar izvedeli. Matere so ostale brez sinov, otroci so postali sirote. Domove so jim požigali sovražniki. Strašili so jih domači izdajalci. Da, bili so tudi ljudje, ki so bili veliki sebičneži in slabiči. V časih, ko jih je domovina potrebovala, so ji obrnili hrbet. Izdali so domovino in svoje rojake. Tako so pretekla krvava leta in pomlad 1945 je prinesla cvetico, ki je najlepša. Ta cvetica je

svoboda. Zrasla je iz zemlje, ki so jo naši očetje rahljali z ljubeznijo in zalili s krvjo. Od takrat je preteklo 30 let. Veliko je bilo treba storiti za domovino tudi potem. Zgraditi je bilo treba vse, kar so nam sovražniki uničili in še več. Narodi naše domovine so bili med seboj složni.

Mi imamo lepo domovino. Svobodna je. Svoboda, to je nekaj, kar nima cene, nekaj, kar je najlepše in največje. Priborili so nam jo junaki. Bi bili podobni njim, če bi se kdo hotel polastiti naše zemlje? Imamo dovolj zavesti? Vemo, kaj je domovina? Ali domovino res dovolj ljubimo? Ne moremo se zahvaliti njim, ki so umrli za nas.

S trudom, delom, z zavestjo bomo ohranjali domovino. Ne damo je nikomur. Nimamo pravice, da bi jo izdali in nočemo storiti tega.

Le kako bi živeli brez tebe, domovina?

Keršmanec Nevenka - 2.b

KAR IMAMO, SMO SI USTVARILI SAMI

Leta 1941 se je naš kralj sporazumel z Nemci, vendar ta sporazum ni bil všeč ljudstvu, zato se je uprlo, ker je v tem sporazumu slutilo še večje trpljenje in izkoriščanje.

Začela se je vojna močnih in dobro oboroženih proti šibkim in nerazvitim. Videli smo, da si bomo samo z bojem izbojevali lepšo bodočnost, vendar je bil boj trpljenje, bil je smrt in zatiranje, ki so ga povzročali fašisti, nacisti in domači izdajalci. Boj proti sovražniku je bil silovit, velikokrat smo bili nemočni, vendar nas je vodila samozavest in ljubezen do domovine. Nismo dobivali pomoči od drugih, sami smo si izbojevali svobodo, pa nam sedaj

vseeno očitajo tisto majhno pomoč. Nismo se hoteli navezovati na druge, ker bi potem prišli pod nadoblast tujcev. Niso tujci umirali za našo svobodo, življenja so dajali zanjo domači ljudje. Nas so streljali kot talce, nas pošiljali v koncentracijska taborišča, nam so požigali domove. Iz našega ljudstva je zrasla nepremagljiva armada. Stari oče na kmetih je dajal hrano, ki jo je potem njegov sin nosil v partizane. Stara mati je pekla kruh, hči je bila bolničarka, najmlajša vnukinja pa je nabirala zdravilna zelišča za ranjence. Za svobod se je borila cela družina, cel narod in celo ljudstvo, vsakdo po svojih zmožnostih. Naš delavec je delal v tajni tovarni orožja, naš mladinec je nosil važna sporočila in morda za to tudi umrl. Iz našega ljudstva je prišel voditelj, ki nas je vodil od zmage do zmage. To je Tito.

Tudi po vojni smo si pomagali, kakor smo sami vedeli in znali. Iz nerazvite kraljevine smo prešli v socialistično republiko. Iz gospodarsko nerazvite države se sedaj razvijamo v srednje razvito državo. Sami smo se odločili za samoupravljanje, v katerem odloča ljudstvo. Sami smo se uvrstili med neuvrščene države. Sami smo si pridobili spoštovanje drugih držav.

Vse te korake v novo življenje in lepšo bodočnost je prešlo naše ljudstvo. Sami smo si ustvarili domovino, ki je lepa in svobodna.

Petančič Darka - 2.c

SREDI PUŠK IN BAJONETOV...

Komaj šestnajst let živim v svobodi. Težko si predstavljam, kako so živeli ljudje pred tridesetimi

leti in koliko jim pomeni svoboda in že sama misel, da ni med njimi sovražnika, ki bi sejal smrt. Veliko sem slišala o vojni, ko sem brala knjige, gledala vojne filme in ob pripovedovanju mame, ki je tudi veliko žrtvovala za svobodo.

"Prav takšna je bila Ljubljana pred tridesetimi leti. Vsa v zastavah, rožah, na cestah je mrgolelo ljudi, ki so pozdravljali osvoboditelje," mi pravi mama. Rada mi pripoveduje, čeprav z grenkobo v srcu, če se spomni na kakšen žalosten dogodek in sploh na vojno.

"Pripoveduj mi še kaj!" jo prosim.

"Bilo je leta 1942. Raznašala sem naše časopise in s tem oskrbovala tudi Narodno univerzitetno knjižnico. Vse te izvode pa sem dobivala pri Ivanki na Krojaški ulici. Ko sem zjutraj prišla k njej, me je prestregla soseda in povedala, da je v Ivankinem stanovanju zaseda. Za to sosedo sploh nisem vedela, da ve, po kaj hodimo tja. Rekla mi je, naj se takoj obrnem, da ne bo prepozno. Odhitela sem po stopnicah. V sosednji ulici sem prestregla še dve dekleti in hitro smo obvestile še druge, da se ne bi zgodila še večja nesreča."

Za trenutek preneha s pripovedovanjem, nato pa nadaljuje: "Zvečer sem utrujena prišla domov. Sredi noči me je zbudila grozna misel. V Ivankini kleti sem pustila vse naslove, kamor sem odnašala tisk. Zgrozila sem se ob misli, da bi našli zaupne naslove in aretirali ter verjetno pobili vse tiste, za nas tako važne in dragocene ljudi. Hitro sem odšla nazaj k Ivanki. Toda prej sem šla v ključavničarsko delavnico, kjer je bil tudi naš prijatelj Peter. Povedala sem mu, kaj se mi je zgodilo. Lepo mi je potem rekel, da mora vsak sam popraviti napako, ki jo naredi. Na to sem bila pri-

pravljena. Dal mi je močne klešče in rekel, naj odščipnem ključavnico, se splazim v klet, vzamem naslove in nataknem novo ključavnico. To ni bilo enostavno. Pohitela sem. Previdno in tiho sem stopila v hodnik. V veži sem nekoliko počakala, da sem se za silo umirila in razgledala. Na kletnih vratih je visela obešanka. Torej - še vse v redu. Resk se je izdajalsko razlegalo po kleti, ko sem preščipnila ključavnico. Po občutku sem otipala mapo z naslovi. Hitro sem jih spravila, zaprla vrata, obesila novo ključavnico in se splazila iz hiše. Na koncu ulice pa sem že zagledala patruljo, ki je imela nalogo, da preišče Ivankino stanovanje. Tako je bila spet ena naloga več za mano."

Šele zdaj vem od nje, koliko pomeni ljudem svoboda in vem, da pot ni bila z rožicami posejana. Okupatorjem in domačim izdajalcem ni nikoli uspelo, da bi Ljubljano ločili od partizanske vojske. Zato borci - hvala vam!

Štrukelj Marinka - 2.č

DOMOVINA, TE LJUBIM DOVOLJ?

Danes, ko živimo v svobodni domovini, se vse premalokrat spomnimo žrtev, ki so bile potrebne, da je naše življenje tako srečno in veselo. Toda zadnjič me je pogovor s starcem iz sosednje vasi, ki je bil med prvimi borci, kateremu so požgali dom in izselili ženo z majhnimi otroki, starcem, ki je za svobodo žrtvoval tri sinove, prisilil, da razmišljam tudi o tem.

Počasi so mu tekle besede, ko je pripovedoval o grozotah vojne, o vsem hudem, kar je doživel v tistih letih. Njegov rahlo tresoči glas se mi je zdel kar

nekako vzvišen, ko je prišel do besede "svoboda"."Kaj neki mu pomeni ta svoboda?" sem se zamislila.

"Zakaj on to besedo izgovarja kot nekaj svetega, nekaj neprecenljivega?" Ne bi vedela odgovora, če bi sam pripovedoval vsega tega. Tudi meni bi bila ta beseda nekaj pomembnejšega kot je, če bi vse grozote vojne kdaj doživela. Tako pa je svoboda moj vsak dan, svobodno je moje delo, svobodna je moja zabava. Ni čudno, da mi to ne pomeni dovolj. In ne samo to, presenetila me je tudi njegova neomajna ljubezen do domovine. Večkrat se mi je zazdelo, da bi njegove tresoče roke zmlele v prah vsakogar, ki bi ogrožal njen obstoj. In zato ni čudno, da smo si Slovenci priborili svobodo, saj je bilo takšnih mož med vojno veliko. Nihče se ni bal iti v boj, ni se bal smrti, ki jo je sejal zavojevalec. Pripravljeni so bili, biti sami gospodarji na svoji zemlji. In to so si priborili, kajti zmagalo je srce, ljubezen do domovine in neomajna volja vseh.

"In kaj bi storila jaz?" se mi zopet vsiljuje vprašanje, ko občudujem tega starca, ki je toliko žrtvoval za našo srečo. Ne vem, če bi lahko dala vse to, kar je dal on in še mnogo drugih. Zdi se mi, da danes sploh ne znamo več tako ljubiti svoje domovine, ker nam je življenje v njej prelahko. Toda niso vsi tako srečni. Samo spomin na naše rojake v Benečiji in na Koroškem mi zopet potrdi to prepričanje. Oni se še vedno borijo za svojo domovino. Kolikšno je nasilje, v katerem živijo? Koliko žrtev je še vedno potrebnih za to, da bi tudi oni enkrat lahko občutili to toplino in domačnost? In ti ljudje mnogo bolj ljubijo domovino. Zdi se mi, da so popolnoma podobni partizanom, le da se ne borijo z orožjem. Njihova srca so še vedno pripravljena darovati vse za domovino in njeno svobodo. Mi, ki vse to imamo, se pa zadovoljimo že z dejstvom, da tudi

mi navezujemo stike z njimi in da čutimo z njimi. Toda to ni dovolj. Ni dovolj samo beseda ljubezen. Da domovino res ljubiš, je treba dokazati z dejanji, kar pa je včasih pretežko za nas, ki smo še tako neizkušeni.

In letos, ko praznujemo 30. obletnico osvoboditve, bi morali to še posebej dokazovati. Dokazati bi morali, da imajo vse pridobitve za nas globlji pomen, kot pa ga kažemo. Že res, da je naša domovina danes lepa, obnovljena, toda to moramo spoštovati in ljubiti, kot spoštuje starec, s katerim sem kramljala.

Elsner Marko 1.a

BILO JE...

1. Mrka postava z zlatimi našitki,
brez obraza, brez srca,
brez matere in očeta,
brez žene in otrok -
daje povelje na trgu.

Stražarji so obkolili geto
sredi noči, brez zvezd, s polnimi,
težkimi oblaki, ki
prinašajo grozo in nasilje.

2. Žene so klicale otroke,
objokane, na koncu svojih moči
so padale v blato, pasji bič
biričev jih je preganjal v
transporte, otroci so
premraženi vlekli starše za lase,
jih poljubovali in jim stiskali
roke, toda oni se niso oglasili;
stekleno,
votlo so gledali v nebo.

Drobnič Marjana

Drolnič Marina

3. V kotu podrte hiše je ležal
otrok, hodili so mimo - niso
ga opazili. Imel je razbito
glavo kot žival je ležal
na tleh, kos domače zemlje je
stiskal v pesti, mlaka krvi je
krasila glavo in nepoznan, tuj
obraz je obtožujoče gledal.

4. Grmovje kot edini prebivalec zemlje,
trava, mala kot vsi trpinčeni
narodi, požgana od sonca, številna
kot trupla v taborišču Dachau,
Buchenwald, Jasenovac...
Kamenje, tiho, golo kamenje
in pozneje polne jame
bitij, ki so nekdaj živela, ki
so dolgo, dolgo
trpela in jim zdaj ne pustijo
dostojanstvenega pogreba.

Jurca Nuša - 3.c

IN SVIT ZORE JE MRAK PREGNAL

Te dni praznujemo zmagovito tridesetletnico, ki je v znamenju akcij, manifestacij..., a iztrgajmo hrupnemu času tudi minuto tišine - poklonimo se spominu padlih.

Temni oblaki so se zgrnili nad Evropo pred trideseti-mi leti. Črna pošast je hotela pregaziti naš narod. Toda narod tlačanov, hlapcev se je dvignil iz teme. Boj je bil trd, a uspešen. Prav tako delo, ki je sledilo.

Zdaj skušajo tuje sile podcenjevati naš boj. S tem žalijo naše žrtve. Če mi živi ne moremo dokazati, kdo se je boril, naj govore mrtvi, naj govori 1.700.000 žrtev.

Mrtvi nam nikoli ne bodo oprostili, če ne bomo uresničili tega, za kar so izkrvaveli.

V teh kratkih tridesetih letih smo precej naredili. Razvija se nov človek - svoboden, enakopraven, osveščen, človek, ki ni več hlapec. Skozi trnje gradimo socializem. Skozi trnje, kajti naša razvojna pot mora navkreber. Vzpon pa tudi utruja... Brez težav ne gre. Nič v življenju ni lahkega, najmanj graditi družbeno skupnost po še nikoli preizkušenih načelih samoupravnega socializma. Toda nekaj vemo, svobodo smo si izborili sami in svojo usodo krojimo neodvisno od vseh, ki nam žele kakorkoli "pomagati". Svoje težave poznamo in vemo, od kod prihajajo. Nikoli nismo trdili, da samo od zunaj. Klice bolezni nosimo tudi v sebi, vendar smo jih doslej uspešno premagovali.

Želimo si humaniziranega človeka. Zato dajemo prednost znanju pred nevednostjo. Toda kljub vsemu napredku znanosti in bridkim izkušnjam iz preteklih dni, se človek ni dovolj naučil od zgodovine. In ne smemo pozabiti - zgodovina smo tudi mi. Bili so tlačani in tisti, ki so tlačili. Odkar obstaja človek, obstaja tudi želja, da bi zavladal. Toda človek je iskal vedno tudi nekaj večjega, boljšega, svetlejšega, bolj človeškega.

Svoboda je za človeka kot kruh, kot požirek pijače, kot blazina, na katero truden položi glavo. Človek brez svobode je kakor ptič brez peruti. In v naši državi je vsakdo svoboden.

Bilo bi slabo, če bi se opijanili z doseženimi rezultati, kajti razočaranje bi bilo prehudo. Še vedno je cela vrsta stvari, na katere se bomo morali spominjati dnevno, da ne bi zavili resnice v kopreno pozabe, ker narod, ki ne spoštuje svoje minulosti, ni vreden, da bi ga spoštovali drugi.

Boris Kuburič - 4.b

BILI SMO NIČ, BODIMO VSE

Stoji na peronu in čaka na vlak, ki bi moral priti že pred pol ure. "Le kje stoji toliko časa", si misli in nejevoljno, od časa do časa, pogleda na uro, ki teče, teče...

"Pozor, pozor! Pospešeni potniški vlak za smer Zidani most, Zagreb, Sarajevo, prihaja na 3. peron. Potniki, vstopite!" se oglasi ženski glas preko zvočnika, ki je pritrjen visoko nad električno uro. Končno vlak. Možak stopi vanj, poleg njega pa še gruča ljudi, ki prav gotovo odhajajo domov na dopust. Veliko jih dela v Sloveniji kot sezonski delavci in vsi komaj čakajo, da bodo zopet zagledali svoje rodno mesto, domače.

Kaj pa on? Ni sezonski delavec, čeprav se mu pozna, da dela že leta in leta. Prišel je "sem gor" takoj po osvoboditvi in tu ima sedaj dom, delo, družino in ... le kdo bi vedel za vse. Danes se po tolikih letih vrača domov, v kraje svojega otroštva, v kraje, kjer niso poznali ne elektrike, niso vedeli ne kaj je radio, kaj avto. Odhaja na dopust ali bolje rečeno nazaj v preteklost svojega življenja.

Sede na prosto mesto v kupeju poleg ženske z majhnim otrokom in moškim, kateremu so se gube že globoko zarezale v obraz. Iz razgovora izve, da je to družina, ki je bila na delu v Nemčiji, kjer se menda bolje zasluži, denar ti kar sam leti v denarnico, pobiraš ga tam, kjer se ti ponuja. Kaj res? Mar pri nas po vojni nismo že zgradili toliko industrije, da tudi doma ne bi mogel najti primerno delo med prijatelji, brati? Tega ne more razumeti.

Vlak pelje. Hiše, vasi in mesta hite mimo, pokrajina se spreminja kot v filmu. Vse to je novo, zgrajeno po vojni, mogoče tudi proga, po kateri se vozi. Vlak si prebija pot skozi skalne masive Bosne, skozi predore in soteske, kot da bi hotelo vse biti slika davnine. Skale na

desni, gorski masivi na levi, povsod so kamni, ki so spomin stoletja in prepričan je, da nikjer na svetu ni moč najti to isto naravno lepoto in moč. Vsak kamen je prelit s krvjo tisočih, ki so se borili za svojo samostojnost in svobodo ne glede, ali je šlo za boj proti Turkom, avstrijski nadoblasti ali okupatorjem izpred 30-ih let. Leta in leta ti kamni niso pomenili nič, danes so živ spomenik. Vsak zase čuva zgodovino naroda, ki se je stoletja bil, da bi iz nič zrasel in dorasel tako, kot si je to sam želel.

Za predorom zopet predor. Le od časa do časa posije sonce skozi okno, kot bi hotelo povedati, da so bili tudi svetli trenutki v zgodovini našega ljudstva - toda kratki. Zopet so tu doline, zopet je tu borba z naravo, borba človeka za obstoj.

Zdaj gleda skozi okno in si misli, ali ni bil ravno na tisti gori takrat, ko so se prebijali iz nemškega obroča. Bilo je pozimi, tega se še dobro spominja. Nemci so jih hajkali že dva dni, toda niso klonili, vedeli so, da se morajo prebiti. Čeprav je imel takrat šele 14 let in še ni dobro razumel za kaj gre, toda videl je to v očeh starejših borcev, ki so kljub starosti, različnih ver, narodnosti, dežju in snegu premagovali ovire in se nadčloveško borili za to, kar imamo danes.

Iz te med gorami ujete doline vlak pripelje v mesto. Mesto, zgrajeno s tisočerimi rokami marljivih ljudi v svobodi in novi Jugoslaviji. Nad mestom se ponosno vzdiguje gora in prav na zahodni strani še danes stoji votlina in manjša lesena koča, kjer se je maja 1944 zadrževal Tito s svojim štabom. Spominja se, da so bili nekje v bližini, ko so izvedeli za desant in takoj priskočili na pomoč. To je bila borba, ki je ne bo nikoli pozabil. Borba, kjer je spoznal vso tehnično moč sovražnika in voljo,

ki je bila močnejša od tiste tuje moči, voljo in hrepenenje po zmagi. Šele takrat je doumel, da se ne bori le za pregon sovražnika, pač pa tudi za boljši in lepši jutri. Mogoče si bo pa že jutri lahko kupil nove čevlje, ki jih nima in sanja o njih že pol leta. Mogoče bo tudi v njihovi vasi zagorela žarnica namesto petrolejke, mogoče.

In kaj vidi danes? Gleda in ne more verjeti, misli, da so to le sanje, da to ni mogoče. Prej skoraj vas, je danes mesto s tisočero bloki, stanovanji, cestami. Zdaj ve, da se je bilo vredno boriti in da bi se boril še enkrat, če bi bilo to potrebno.

Doma je večkrat poslušal mlade, kako pojejo tisto pesem, ki pravi, da je v naši domovini lepo biti mlad, kjer so si ljudje kot brat in brat. Toda njemu je vzela mladost vojna, vojna, ki je terjala žrtve, za lepši in boljši jutri, vojna zoper zavojevalce, ki so hoteli uničiti človekovo voljo in ljubezen do zemlje.

Zdaj ve, da tukaj, na tem hribovitem Balkanu spi in bo spala zgodovina. Goli kamni pod nebom čakajo, da tudi njih spremenimo v nosilce hiš, domov in cest. Ta zgodovina, dokler bo trajala, a trajala bo večno, ne bo mogla preko slave in borbe narodov Jugoslavije. Naj se vrti kolo zgodovine, naj se vrti kolo življenja, v tem krogu bomo ostali jugoslovanski narodi toliko časa, dokler nas bo družilo bratstvo, enotnost in ljubezen do ene in iste domovine in to traja že 30 let. Bili smo nič, bodimo vse, tako misli tudi moj - oče.

Dolinar Miran - 4.b

ZA NAMI ZMAGA, PRED NAMI TRDO DELO

Minilo je 30 let od konca druge svetovne vojne in zmage nad fašizmom, vojne, v kateri je za mir, svobodo in enakopravnost dalo življenje več milijonov ljudi.

Več kot milijon naših ljudi, svojcev, bratov, sestra, znancev je za vedno izginilo v taboriščih, pod ruševinami zbombardiranih in porušenih mest, pod streli okupatorja in domačih izdajalcev.

Naši narodi in narodnosti niso stali križem rok. Že takoj po okupaciji je začela KPJ s tovarišem Titom na čelu organizirati ljudske množice na oborožen odpor in vstajo proti okupatorju.

Komunisti, delavci, kmetje, vsakdo je imel možnost, da se spopade s sovražnikom, da brani svobodo in neodvisnost svoje domovine. V širokih plasteh ljudskih množic je bil prisoten borbeni duh, patriotizem, ki jih je gnal v partizanske vrste, med razbojnike in bandite, kakor so jih imenovali Nemci in Italijani. Partizanski borci so hrepeneli po svobodi, v svojih srcih so nosili plamen in ta jih je podžigal v boju, jih gnal vedno dlje, tja, koder sonce vzhaja. Verjeli so, da je svoboda blizu in z njo lepša narodova bodočnost, v kateri bodo vsi gospodarji in bo delo merilo človekove vrednosti.

Že ob samem začetku upora so bili v očeh voditeljev zarisani cilji našega boja in življenja po njem. Nakazana je bila socialistična usmeritev, ki bo dala oblast delovnemu človeku.

Zmaga nad fašizmom in nacizmom pa je vse to okrepila in vrsta držav je stopila na pot graditve socializma, tako kot naša država.

Zmaga je tu, sonce svobodno sije na vsakega človeka. Vojne je konec, med ljudmi veselje in radost.

Marsikdo stoji v ozadju in se ozira naokrog, da bi videl znanca, sestro, očeta, katerih obrazi so se po tolikih letih že spremenili. Ob dotiku znane, materine raskave roke ne ve, ali bi jokal ali bi se smejal in skakal kot otrok.

Marsikdo zaman čaka svoje bližnje.

Vendar čas teče in zaceli rane, ki jih ni malo. Vsakega čaka trdo delo, vsakdo hoče nadoknaditi, kar je v temnih letih vojne zamudil, vsi pomagajo obnavljati domovino, da bodo njihovi otroci živeli v svetlejšem in čistejšem prostoru.

Danes si Jugoslavija nenehno prizadeva za zmago miru, enakopravnosti, neodvisnosti držav in socializma.

Njena politika je usmerjena v vse in k nobenemu. Najprej smo začeli uveljavljati odnose enakopravnosti in demokratičnosti med lastnim ljudstvom, šele nato pa med drugimi državami in narodi.

Politika naših narodov je politika neuvrščenosti. Izkušnje iz vojne in preteklosti so bile trpke in naš človek je doumel, kam to vodi. Pred njim je zazijala globoka razpoka, ki jo je moral premostiti in priti na drugi breg. To nam je uspelo. Ostali smo nevezana, neblokovska država, neodvisna od svetovnih sil, ki še dandanes posredno in neposredno "vplivajo" na gospodarski in politični razvoj držav in dežel v razvoju.

Zato naši narodi podpirajo vse narode sveta, ki si v letu 1975 utirajo pot k svobodi in neodvisnosti.

Vse to je bilo trdo delo 30 let, je trdo delo sedanjosti in nadaljnjih let.

Uresničile so se Cankarjeve besede: " Plevel so sejali, vzrasla je pšenica. Ne boj se, narod se ne da oslepariti, ne da si zavezati oči!"

9. maj, dan zmage, nas mlade opozarja, da ne smemo dovoliti, da bi se še kdaj okrepil fašizem, ki je v preteklosti ogrožal in trpinčil milijone ljudi. Preveč krvi je bilo prelite, da bi se to smelo še enkrat ponoviti.

"Iz te črne naplavine je vzklila bujna rast." - ta raste, se razrašča, širi se v širino in višino, vsa nas objame, živi v nas in nas opozarja, da nikoli ne smemo pozabiti tega, kar je bilo.

Zrasla je pšenica...

Boris Kavčič - 4.b

BILI SMO NIČ, BODIMO VSE

Stoletja tlačene in zatirane množice so se dvignile.

Duh prednikov iz Zakarpatja in Pripjetskih močvirij ni zamrl. Ob strašnem narodnem in socialnem zatiranju se je le umaknil v temne kotičke človeških duš in čakal, da bo mera polna.

Slovenci smo bili le malo časa svobodni. Ob velikem preseljevanju ljudstev smo izmed vseh Slovanov prodrli najdlje na zahod, do roba Padske nižine in obronkov Visokih Tur. Najbolj globoko smo se zajedli v ozemlje, na katerem so bili Germani. To je bilo usodno.

Osamljeni in nepovezani z ostalimi Južnimi Slovani nismo zdržali strašnega germanskega pritiska. Po stoletnih bojih za samostojnost in neodvisnost smo podlegli pritisku. Od takrat so se naši interesi tako križali z germanskimi.

Dolga stoletja so Germani obvladovali naše ozemlje. Fevdalni sistem jim je omogočal neomejeno izkoriščanje. Vsi fevdalci so bili tujci in slovenski kmet je bil bedno, brezpravno bitje, ustvarjeno za pokorščino in službo bogu in cesarju. Cerkvena oblast je ravno tako izkoriščala zatirane množice, ki jih je držala v svetem strahu pred bogom in v pokornosti do cesarja.

Slovenci smo trpeli in grozil nam je nacionalni propad. Bili smo razbiti po pokrajinah, nismo se zavedali, da smo vsi en narod, ampak smo bili le Kranjci, Dolenjci, Štajerci, itd.

Podobno se je dogajalo tudi z ostalimi Južnimi Slovani, ki so se le stežka upirali germanskemu in kmalu potem tudi romanskemu pritisku.

Vendar je zavest rasla in bojeviti duh se je prebujal. Množice so se začele dvigati iz stoletne zatiranosti. Začele so se upirati.

Kmečki upor, leta 1515, je naznanil nemirne čase in pokazal tujcem, da v naših ljudeh še živi upornost in narodni ponos. Veliki upor, leta 1573, je prvič združil slovenske in hrvaške kmete v boju proti skupnemu sovražniku. Pojavila se je tudi ideja o povezanosti in bratstvu z drugimi Južnimi Slovani.

Poleg vseh tegob, ki jih je prinašal fevdalni sistem, so naši kmetje prenašali še eno breme, ki pa je bilo še težje od prejšnjega. Živeli so v stalnem strahu pred turško nevarnostjo.

Turki so v zadnjih stoletjih srednega veka pogosto vdirali v naše kraje. Za njimi so ostala pogorišča, ljudje, nasajeni na kole, in polno mrtvecev. Ker so se fevdalci zatekli v utrjene gradove, so se kmetje morali sami braniti in s tem so dokazali, da je v njih še borbeni duh, ki je nezlomljiv.

Ideja o bratstvu in želja po povezanosti se je vse bolj krepila. Porajajoči se kapitalizem je prinesel nove odnose tudi v Slovenijo. Vendar se ni sprva spremenilo nič bistvenega. Fevdalno izkoriščanje je bilo zamenjano s kapitalističnim, na oblasti pa so se še vedno krepko držali Nemci.

Delno olajšanje je prišlo z vdorom Napoleona, ki je ustanovil Ilirske province, in takrat so Slovenci prvič dobili vsaj nekaj nacionalne svobode.

Ko pa je Napoleon odšel, je bilo vse po starem. Slovenci smo se morali zopet trdo boriti za svoje pravice.

Jugoslovanska ideja pa je počasi, a nezadržno rasla med vsemi našimi narodi.

Prva svetovna vojna je Evropo spremenila v klavnico narodov. Slovenski fantje so padali v nesmiselnem boju za buržoazijo avstroogrske monarhije. Postali so hrana za topove. Umirali so po bojiščih Evrope. Galicija, Soška fronta in Doberdob so bili grobovi naših ljudi.

Konec vojne je prinesel odrešitev, vsaj kazalo je tako. Vsi naši narodi so svoj stoletni cilj dosegli. Združili so se in ustanovili svojo državo. Uresničila se je ideja o povezanosti naših narodov.

Vendar za vse ni bilo tako. Del Slovencev je enega tujca zamenjal z drugim. Primorski Slovenci so Nemce zamenjali z Italijani. Ostali pa so zaživeli v samostojni državi in čakali, kaj bo prinesel čas.

Podrle so se iluzije, propadli so ideali. Enega izkoriščevalca je zamenjal drugi. Gledano predvsem iz socialnega stališča se položaj ni bistveno spremenil. Ni bilo velike razlike med življenjem v Avstroogrski in med življenjem v kraljevini Jugoslaviji. Velikosrbska buržoazija se je borila za prevlado in popolno oblast v kraljevini. To je tudi dosegla, saj so jo varovale državne institucije, kot so vojska, sodstvo, policija in kralj, ki je bil sam predstavnik srbske buržoazije in njen glavni akter.

Nastali proletariat se je zavedal svojega položaja. Socialistične ideje so padle na plodno podlago. Delavstvo jih je sprejelo kot vodilo v boju proti vsem oblikam izkoriščanja človeka po človeku. Na čelo je stopila KPJ in popeljala delavstvo v boj zoper buržoazijo, zoper izkoriščanje.

Proti koncu tridesetih let so se nad Evropo zopet začeli zbirati temni oblaki. Nemci, ki so bili v prvi svetovni vojni strahotno poraženi, so si opomogli in začeli vzdigovati glave.

Podobno se je dogajalo v Italiji, Španiji in še nekaterih evropskih državah. Fašizem je začel svoj pohod.

Ob državljanski vojni v Španiji je jugoslovanski delavski razred pokazal svojo zavest. Tisoči naših ljudi so odšli v Španijo, v boj za socializem, za svobodno Španijo, zoper fašizem, ki je že v Afriki (Etiopija) pokazal svoje zobe. Mnogo naših ljudi je obležalo na vročem pesku Španije. Tisti, ki so se vrnili, so bili izkušeni in predani revolucionarji, z obilico vojaških izkušenj.

Nemški vojaški stroj je stekel. Z velikim führerjem A.Hitlerjem in njegovo rasno teorijo, je šel nemški narod v boj za "razširitev življenskega prostora".

Prvi uspehi so bili veliki. Posarje, Porurje, Avstrija in Čehoslovaška so padle brez strela. Nemci so bili pijani od zmag. Jugoslavija je bila nenadoma obkrožena s samimi fašističnimi državami. Italija, Nemčija in njeni sateliti - Madžarska, Romunija in Bolgarija so stali ob naših mejah.

Po padcu Poljske so Nemci zasedli vso zahodno Evropo in Norveško ter napadli Anglijo. Svetovna vojna se je razplamtela.

Jugoslovanska buržoazija je v strahu pred močnim sovražnikom podpirala pristop k trojnemu paktu. To dejanje je naše ljudstvo sprejelo z burnimi demonstracijami in z geslom "bolje rat nega pakt". Na čelo nezadovoljnih množic je stopila KPJ.

Hitlerju je bilo to preveč. 6. aprila 1941 so fašistične enote vdrle v Jugoslavijo, Beograd pa je bil bombardiran. Jugoslavija je bila razkosana in je kapitulirala brez odpora. Del Slovenije so Nemci takoj priključili k "rajhu". Ostali del pa so si razdelili Italijani, Madžari, Romuni in Bolgari. Ustanovljena je bila NDH, kjer so bili na oblasti narodni izdajalci, s Pavelićem na čelu.

KPJ je pozvala narode v oborožen boj proti okupatorju. Ljudstvo se je uprlo. Po gorah, gozdovih in temačnih grapah so se začeli zbirati ljudje, ki niso hoteli biti hlapci in sužnji tujcem.

Upor se je razplamtel. Sredi okupirane Evrope, delno celo na ozemlju samega "rajha", so morali Nemci voditi neizprosen boj proti golorokemu ljudstvu, ki je šlo v boj za svobodo, mir, v boj za življenje. Nemci, Italijani in drugi fašisti so počenjali zločine, ki jim človeštvo še ni bilo priča. O tem priča tudi milijon sedemsto tisoč žrtev, ki so padli v vojni za lepši jutri.

NOB je pomenila narodni preporod in postavila načela za življenje v novi družbi. Slovenec se je boril z ramo ob rami s Hrvatom, Srbom, Makedoncem, Črnogorcem. Zrasla je ideja o bratstvu in enakopravnosti med narodi.

Skupaj z oboroženim bojem pa je rasla tudi želja po drugačnem življenju. Naši ljudje se za kralja in kapitalizem niso hoteli boriti. KPJ jim je pokazala pot v novo lepše življenje v socialistični družbi.

Naš boj je bil boj vseh. Moški, ženske, otroci, delavci, kmetje, intelektualci so se borili in padali za našo stvar. Naša največja vrednota je bil človek - borec.

Tudi v svetovnem merilu je naš boj veliko pomenil. Globoko v sovražnikovem zaledju, v okupirani Evropi so naši partizani vezali prepotrebne nemške divizije, ki bi sicer odšle na druge svetovne fronte.

Naši narodi so šli v boj in zmagali. Priborili so si tisto, na kar nekdaj še pomisliti niso upali. Dobili so to, vzeli so si, kar je tlelo v srcih naših ljudi skozi stoletja.

Zaživeli smo v svobodi in neodvisni Jugoslaviji. Po začetnih težavah si je naša država ustvarila v svetu trden položaj. Jugoslavija stoji na braniku svobode in neodvisnosti nas vseh, kot temeljni kamen neuvrščenosti pa je zgled

in primer vsem narodom, ki so še zatirani in se še niso osvobodili "spon, ki jih še teže".

Mi mladi, na katerih leži naša prihodnost, bomo dokazali, da smo vredni zapuščine, ki so nam jo s krvjo priborili naši starši in jo bomo znali varovati ter vsestransko oblikovati in razširjati. Stali bomo na braniku miru, miroljubne koeksistence med vsemi narodi in neuvrščenosti, v kateri vidimo največjo možnost za naš razvoj in razvoj vseh drugih, revnih in zatiranih.

Irena

TAM DALEČ NEKJE

Tam daleč nekje je Vietnam ...
Tam daleč nekje pokajo puške,
tam daleč nekje grmijo topovi,
tam daleč nekje je pal partizan.
In ti ?
In mi ?
In vsi ?
Sedimo v topli zaklenjeni sobi !
Po oknih nam rože vzcvitajo.
In mislimo, mislimo ...
Na piške pečene, na grah v omaki,
na lov, na kopanje,
na noč, ki minila bo v sladki omami.
Tam daleč nekje sta lakota, groza,
tam daleč nekje kraljuje smrt !
Kaj nimaš nič vesti, Američan ?
Ostala je skrita na kupu gnoja,
utonila je v prahu in morju blata !
A svoboda je vzklila na riževih poljih,
v džunglah, ob morju, v prav vseh vaseh.
Svoboda je vzklila in raste in raste.
Gorje, Američan !
Tam daleč nekje je Vietnam !

37.014.77
MLADIKA
MLADIKA : glasilo...

izposojni rok S14 dni

L30220 Knjižnica Gimnazije Ledina